

Buro de Brug Rapporten

B21-462

Archeologisch bureauonderzoek,
Dorpsstraat 15-17, Nieuwkoop,
gemeente

Status: Concept 1.0

18 februari 2021

Colofon

ISSN 2468-6727

Auteur(s) M.E. Lobbes, C. Sueur &
J. van Leeuwen

Copyright © 2021 Buro de Brug
www.burodebrug.nl

Inhoud

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen.....	5
1.2	Huidige situatie	6
1.3	Toekomstige situatie.....	7
2	Archeologisch bureauonderzoek	8
2.1	Onderzoeksmethode	8
2.2	Beleid en bestemmingsplan	9
2.3	Geologie, geomorfologie en bodemopbouw	9
2.4	Historische gegevens	11
2.5	Verstorende bodemingrepen in het verleden	15
2.6	Bekende archeologische waarden	15
2.6.1	AMK-terreinen.....	15
2.6.2	Samenvatting bekende archeologische waarden	17
3	Archeologische verwachting en selectieadvies	18
3.1	Archeologische gespecificeerde verwachting.....	18
3.2	Selectieadvies.....	18
4	Bronnen.....	19
4.1	Digitale bronnen	19
4.2	Literatuur	19

Samenvatting

Dit archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd conform KNA 4.1¹ en BRL protocol 4002 door Buro de Brug in opdracht van Blauwdruk Bouw b.v. De aanleiding tot dit onderzoek is voorgenomen nieuwbouw op het perceel. De ontgravingen ten behoeve van de nieuwbouw bereiken een oppervlakte van ca. 380 m² en een onbekende diepte. Gezien de hoogte van de geplande nieuwbouw zal de fundering echter fors zijn. De verharding rondom de nieuwbouw heeft een oppervlakte van ca. 675 m².

De gemeente Nieuwkoop heeft geen eigen beleidskaart archeologie. In het bestemmingsplan 'Reparatieplan Kern Nieuwkoop 2015' is echter wel een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 1 opgenomen, afkomstig van de provinciale Cultuurhistorische Hoofdstructuur, waarbij archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij bodemingrepen dieper dan 0,5 m -mv en die tevens een oppervlakte van meer dan 100 m² beslaan.

In de plangebieden is sprake van een veendek tot ca. 5 meter onder maaiveld. De geplande nieuwbouw zal een bodemverstoring teweegbrengen die naar verwachting dieper reikt dan 50 cm -mv. Alhoewel eventueel aanwezige archeologische resten uit de vroege prehistorie op de dieper gelegen zandbodem aangetast zou kunnen worden door bijvoorbeeld heipalen, is het gezien de grote diepte en de relatieve kleine oppervlakte van de verstoring, praktisch niet haalbaar om hier verder onderzoek naar te doen.

Het plangebied ligt langs de oude lintbebouwing (dijk) die zich heeft ontwikkeld vanaf de veenontginningen in de Middeleeuwen. Elders in het dorpslint zijn enkele jaren geleden archeologische resten aangetroffen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd die behoudenswaardig zijn bevonden. Ook historisch kaartmateriaal onderschrijft deze verwachting.

Voor de gehele dorpskern langs de Dorpsstraat geldt volgens de provinciale kaart een zeer hoge trefkans op het aantreffen van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen tot Nieuwste tijd. In het bestemmingsplan is een dubbelbestemming opgenomen met een vrijstellingsgrens van 100 m² en bij ingrepen dieper dan 50 cm. Deze vrijstellingsgrens zal met de beoogde nieuwbouw waarschijnlijk worden overschreden.

Op basis van bovenbeschreven bevindingen geldt er voor het plangebied Dorpsstraat 15-17 een hoge archeologische verwachting voor resten vanaf de Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd. Deze resten kunnen bestaan uit funderingen van boerderijen of woonhuizen en vondsten en sporen die hiermee verband houden. Hierbij is te denken aan erfafscheiding, bijgebouwen, afvalkuilen, waterputten enz.

¹ Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, www.sikb.nl.

Administratieve gegevens

Projectnaam	Dorpsstraat 15-17
Opdrachtgever	Blauwdruk Bouw B.V.
Contactpersoon	Ing. W.J.C. van Beek
Uitvoerder	Buro de Brug
Autorisatie	drs. J.W. Oudhof j.w.oudhof@burodebrug.nl 06-25289957
Projectcode Buro de Brug	B21-462
Betrokken projectmedewerkers	Projectleiding: J.W. Oudhof Bureauonderzoek: M.E. Lobbes (2011), C. Sueur (2011) & J. van Leeuwen ² Rapportage: J. van Leeuwen
Bevoegd gezag	Gemeente Nieuwkoop
Provincie, gemeente en plaats plangebied	Zuid-Holland, Nieuwkoop en Nieuwkoop
Toponiem	Dorpsstraat 15-17
Kadastrale nummers	NKP01 - A – 5305 NKP01 - A – 5025
Centrumcoördinaat	X 113104 Y 462240
Oppervlakte plangebied	Ca. 300 m ²
Archisnummer³	4951599100
Beheer en plaats documentatie	Buro de Brug, Amsterdam
Rapportversie	Concept 1.0
Datum rapport	18-02-2021

² Dit bureauonderzoek betreft een actualisatie van een ouder bureauonderzoek, in 2011 opgesteld door M.E. Lobbes en C. Sueur.

³ Landelijk onderzoeksmeldingsnummer dat bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE/ARCHIS) moet worden aangevraagd bij aanvang van archeologisch onderzoek.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Dit archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd conform KNA 4.1⁴ en BRL protocol 4002 door Buro de Brug in opdracht van Blauwdruk Bouw b.v. De aanleiding tot dit onderzoek is voorgenomen nieuwbouw op het perceel. De ontgravingen ten behoeve van de nieuwbouw bereiken een oppervlakte van ca. 380 m² en een onbekende diepte. Gezien de hoogte van de geplande nieuwbouw zal de fundering echter fors zijn. De verharding rondom de nieuwbouw heeft een oppervlakte van ca. 675 m². De geplande nieuwbouw wordt grotendeels gerealiseerd op het deel van het perceel dat op dit moment onbebouwd is.

Het plangebied maakt deel uit van de lintbebouwing van de dorpskern van Nieuwkoop. Het dorp is bekend om de veenontginning die er vanaf de Middeleeuwen heeft plaatsgevonden. De Dorpsstraat is het zuidoende van de ontginningsas van het gebied.⁵

De gemeente Nieuwkoop heeft geen eigen beleidskaart archeologie. In het bestemmingsplan 'Reparatieplan Kern Nieuwkoop 2015' is echter wel een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 1 opgenomen, afkomstig van de provinciale Cultuurhistorische Hoofdstructuur, waarbij archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij bodemingrepen dieper dan 0,5 m -mv en die tevens een oppervlakte van meer dan 100 m² beslaan.

Het voorgaande maakt duidelijk dat de bodemverstoringen die de geplande bodemingrepen met zich meebrengen de toegestane verstoringmarges van oppervlakte en diepte overschrijden. De voorgenomen werkzaamheden zouden een bedreiging kunnen vormen voor eventueel aanwezige archeologische resten in de ondergrond van het areaal van de geplande voorziening. Gezien de aard en omvang van de bodemingrepen is een archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk.

Buro de Brug adviseert een inventariserend veldonderzoek – boringen (verkennde fase) uit te voeren. Aan de hand van het booronderzoek kan worden onderzocht in welke mate het plangebied intact is en op welke diepte de relevante archeologische resten zich bevinden.

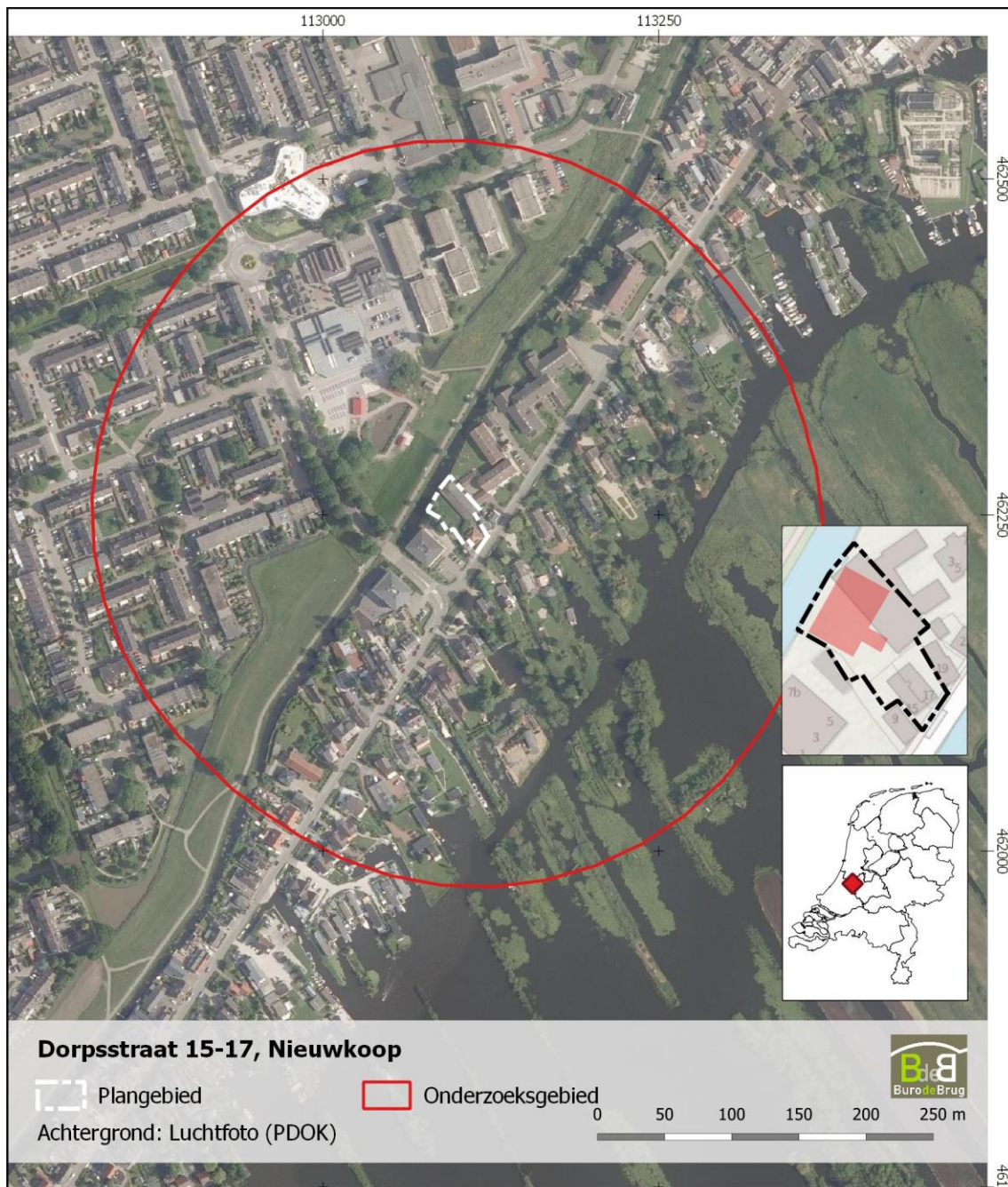
Geadviseerd wordt het plangebied voorafgaand aan de sloop te onderzoeken. Het heeft de voorkeur 5 tot 6 boringen uit te voeren in het plangebied. Geadviseerd wordt minstens 4 van de boringen in de beoogde nieuwbouw uit te voeren, maar ook naar de voorzijde (Dorpsstraatzijde) van het perceel te kijken, omdat de historische bebouwing vooral hier wordt verwacht.

Op basis van het resultaat van de boringen kan worden gekeken hoe diep en eventueel waar de archeologie zich bevindt. Met deze kennis kan eventueel worden gekeken naar de mogelijkheid van behoud in situ door archeologievriendelijk bouwen of eventuele vervolgstappen voor archeologisch onderzoek.

Bovenstaand advies dient beoordeeld te worden door de bevoegde overheid (gemeente Nieuwkoop).

⁴ Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, www.sikb.nl.

⁵ Halverstad 2010, 11.

Afbeelding 1. Locatie van het plangebied en het onderzoeksgebied. In het detail geeft het rode vlak de locatie van de nieuwbouweer.

1.2 Huidige situatie

Op het perceel met de huisnummers 15-17 staat een tweetal woningen zonder beschermde status met een gezamenlijke oppervlakte van ca. 100 m² (een woonblok van 2 x 50 m²). Op het achterste deel van het terrein staat een loods met een oppervlakte van ca. 400 m². Er is bij de huidige bebouwing geen sprake van onderkeldering (zie bijlage 1). Bij een bezoek aan de locatie is gezien dat er bij de huidige bebouwing geen kelderroosters of -ramen aanwezig zijn. Er kan dus worden aangenomen dat de huidige bebouwing niet onderkelderd is.

Er zijn geen gegevens bekend over bodemverontreiniging.

1.3 Toekomstige situatie

Het ligt in de planning op het perceel een appartementencomplex te realiseren met een grondoppervlak van ca. 380 m² (Afbeelding 2). De exacte diepte van de beoogde fundering is niet bekend, maar gezien de hoogte van de bebouwing zal deze aanzienlijk zijn. De rest van het terrein wordt vrijwel geheel verhard. Gezien de natte condities van het gebied zal onder de verharding drainage worden aangelegd. Daarnaast zullen kabels en leidingen naar de nieuwbouw worden gelegd. Naar verwachting zullen deze werkzaamheden ook (gedeeltelijk) dieper reiken dan 50 cm onder maaiveld.

Afbeelding 2. De voorgenomen toekomstige inrichting, met in het wit de nieuwbouw en in het grijs de verharding.

2 Archeologisch bureauonderzoek

2.1 Onderzoeksmethode

Dit bureauonderzoek heeft tot doel - op basis van bestaande landschappelijke, archeologische en historische bronnen - een gespecificeerde archeologische verwachting te verkrijgen voor het plangebied. Op basis van de resultaten wordt een aanbeveling gedaan worden om de eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied veilig te stellen. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1).

Voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot reeds bekende archeologische- en bodemkundige waarden van het plangebied zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

Gemeentelijke waarden- en verwachtingenkaart archeologie	-
Gemeentelijke archeologische beleidskaart	-
Toelichting gemeentelijk archeologisch beleid	-
Bestemmingsplan Buitengebied Nijkerk 2017, veegplan 1	www.ruimtelijkeplannen.nl
Geologie (1:600.000)	TNO-NITG 2005; www.dinoloket.nl ; kaart 2010
Bodemkunde (1:50.000)	Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2014, Alterra
Geomorfologie (1:50.000)	Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2017, Alterra
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3)	www.ahn.nl
Kadastrale minuutkaarten 1811-1832	beeldbank.cultureelerfgoed.nl
Grote Historische Atlas 1839-1859	Bibliotheek Buro de Brug
Bonnebladen 1870-1931	Bibliotheek Buro de Brug
Nationaal Archief	www.nationaalarchief.nl
Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard	https://rhcrijnstreek.nl/
Archief Hoogheemraadschap van Rijnland	https://www.rijnland.net/over-rijnland/erfgoed/archieven-en-collecties/
Archeologische Monumentenkaart (AMK)	https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie%2Din%2DNederland
Archis	zoeken.cultureelerfgoed.nl

2.2 Beleid en bestemmingsplan

De gemeente Nieuwkoop beschikt over een Erfgoedverordening waarin staat dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij de volgende situaties: Binnen gebieden met een zeer grote archeologische trefkans, bij grondwerkzaamheden dieper dan 50cm onder maaiveld en wanneer het te verstoren gebied groter is dan 100 m². De gemeente beschikt niet over een eigen archeologische beleidskaart. Daarom is er voor de archeologische waardering en trefkans gekeken naar de Cultuurhistorische kaart van de provincie Zuid-Holland.

Volgens de provincie is Nieuwkoop een van de toplocaties van Zuid-Holland en een kroonjuweel van de cultuurhistorie.⁶ De Cultuurhistorische waardekaart (CHS) van de provincie Zuid-Holland, geeft voor het gebied een hoge trefkans. Het gaat hier om de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd omdat de Dorpsstraat de oude dorpskern van Nieuwkoop vormt. De Dorpsstraat wordt derhalve in de CHS beschreven als een zone met een zeer grote kans op archeologische waarden. In de richtlijnen voor het beleid dat bij deze CHS is opgesteld, wordt vermeld dat er voor gebieden met een zeer grote archeologische verwachting verplicht archeologisch onderzoek moet worden gedaan.

In het bestemmingsplan 'Reparatieplan Kern Nieuwkoop 2015' is echter wel een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 1 opgenomen, afkomstig van de provinciale Cultuurhistorische Hoofdstructuur, waarbij archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij bodemingrepen dieper dan 0,5 m -mv en die tevens een oppervlakte van meer dan 100 m² beslaan.

2.3 Geologie, geomorfologie en bodemopbouw

Bron	Informatie
Geologie ⁷ (1:600.000)	Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket
Bodemkunde ⁸ (1:50.000)	hVb-GWT II: Koopveengronden op bosveen (of eutroof broekveen)
Geomorfologie ⁹ (1:50.000)	2lv147 (oostzijde dijk): Ontgonnen veenvlakte 2lv135 (westzijde dijk): De dijk zelf is niet in kaart gebracht.
Hoogteligging ¹⁰	Hoogste punt in het plangebied: -1,2 m NAP Laagste punt in het plangebied: - 1 m NAP

Nieuwkoop en de daarbinnen gelegen plangebieden bevinden zich in het westelijk veengebied, dat wordt gekenmerkt door polders, ringvaarten en plassen.¹¹ In de klimatologische periodes van het Atlanticum en Subboreaal (tussen 7000 en 4000 jaar geleden) werden in dit gebied sedimenten van klei en zand afgezet. Deze sedimenten zijn in een krekensysteem afgezet. Toen de kustlijn zich door stuwing sloot, zo'n 2200 jaar geleden, ontstond er in het Zuid-Hollandse binnenland een veenpakket tot ongeveer 5 meter dikte. Dit veen wordt beschreven als nutriëntarm ofwel bosveen en mosveen. De zee bleef het land beïnvloeden via waterwegen als de Meije, die middels een overloop naar de Oude Rijn in verbinding stond met het perimarien systeem (eb en vloed). De mariene afzettingen die langs de oevers van de waterwegen werden afgezet, worden gerekend tot het Laagpakket van Wormer binnen de Formatie van Naaldwijk. Het veen in het gebied wordt tot de formatie van Nieuwkoop gerekend (zie afb. 3).¹²

Vanaf de twaalfde eeuw heeft er veenontginning in het gebied plaatsgevonden waarna bewoning in dit natte gebied mogelijk werd. In eerste instantie werd het veen gebruikt voor landbouw en veeteelt.

⁶ www.chs.nl

⁷ TNO-NITG 2005; www.dinoloket.nl; kaart 2010.

⁸ Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2014, Alterra.

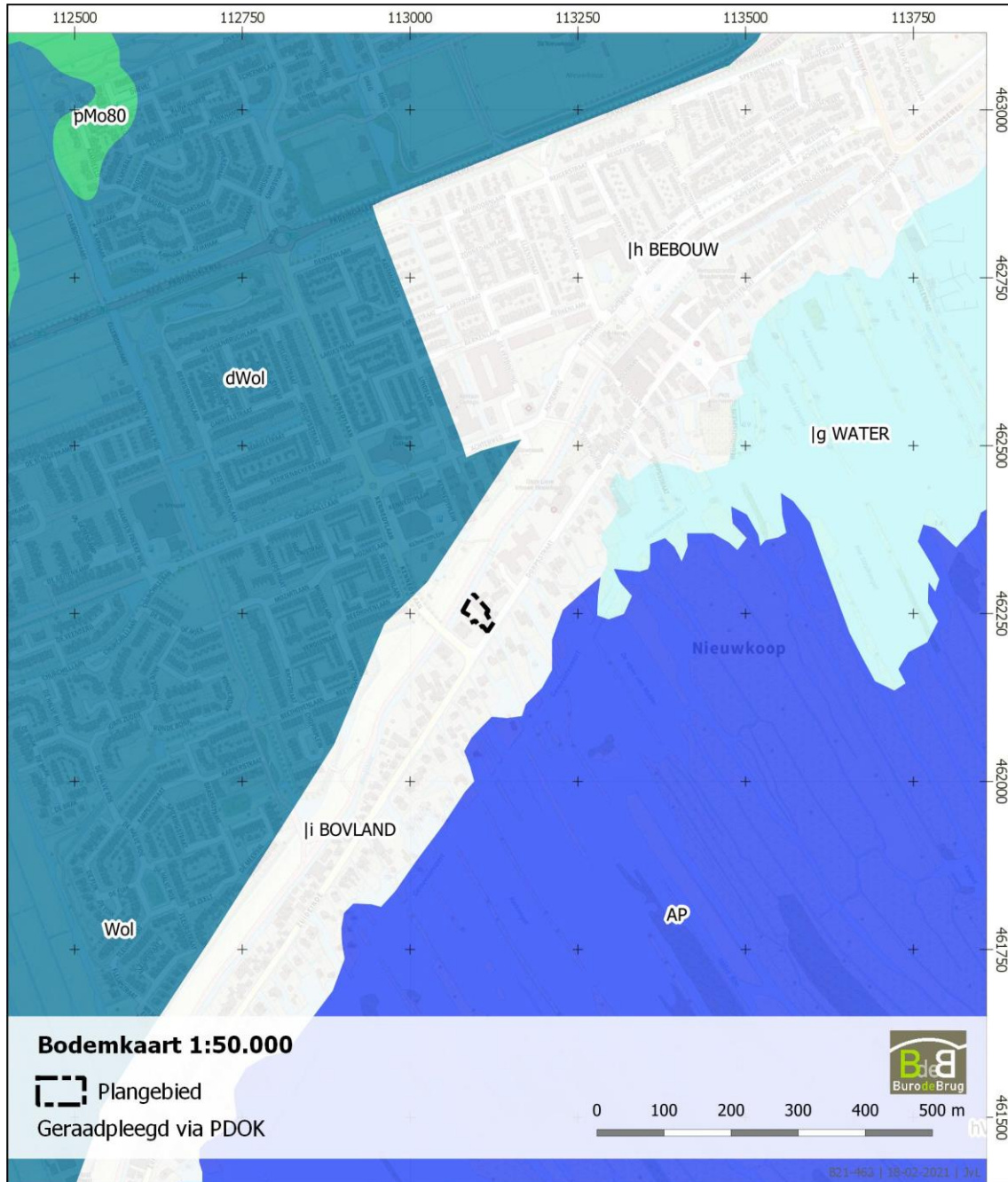
⁹ Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, versie 2017, Alterra.

¹⁰ AHN, www.ahn.nl.

¹¹ Berendsen 1997; Louwe 2009, 9; Halverstad 2010, 10.

¹² Halverstad 2010, 10.

Vanaf de 16de eeuw werd het veen ook ontgonnen voor turf. Deze veenontginning heeft het landschap gevormd en wordt nu gekenmerkt door de lineaire structuren van percelen en afwateringswegen (zie geomorfologische kaart van het gebied afb. 4). De Dorpsstraat is de centrale ontginningsas (dijk) die ook wel wordt beschreven als veenrestdijk of bovenlandstrook.¹³ Dit is een smalle strook van onverveend land. Op deze dijk was bewoning mogelijk en heeft de kenmerkende lintbebouwing plaatsgevonden.

Afbeelding 3. Het plangebied op de bodemkundige kaart.

¹³ Halverstad 2010, 11.

Afbeelding 5. Het plangebied op de geomorfologische kaart.

2.4 Historische gegevens

De Dorpsstraat is de oude ontginningsas (dijk) van het dorp Nieuwkoop, dat deel uit maakt van de gemeente Nieuwkoop. Deze gemeente is in 2007 ontstaan na een fusie met de gemeentes Liemeer en Ter Aar.¹⁴

Over het ontstaan en de vroegste bewoning van Nieuwkoop is niet veel bekend. Tot de Middeleeuwen was het gebied grotendeels onbewoonbaar en bestond het uit een veenmoeras waar de rivier de Meije doorheen stroomde.¹⁵ De oudste historische bron over de plaats is een Cope-contract¹⁶ tussen

¹⁴ www.nieuwkoop.nl

¹⁵ www.kich.nl/CultGis/gebied71.html

¹⁶ Een cope-contract legt de rechten en plichten vast voor het ontginnen van een gebied.

particuliere ontginners en de Bisschop van Utrecht.¹⁷ In dit contract wordt gesproken over de plaats *Niencoep* en dateert tussen 1130 en 1140. Volgens het Historisch Genootschap van Nieuwkoop zou deze benaming verwijzen naar het huidige Nieuwkoop.¹⁸ Het contract is echter verloren gegaan. De oudst bewaard gebleven schriftelijke vermelding van Nieuwkoop als *Niencoep*, dateert uit 1270. Dit betreft een oorkonde waarin graaf Floris V belooft jaarlijks twee hoed rogge¹⁹ te schenken aan de kamenier van zijn moeder Elisabeth.²⁰ In 1396 wordt Nieuwkoop (vermeld als *Nijeucoep*) tot Hoge Heerlijkheid verheven door Hertog Albrecht van Beieren en verwerft daarmee juridische zelfstandigheid.

Vanaf deze periode heeft er grootschalige veenontginning plaatsgevonden in het gemeentelijk gebied waarbij er een langgerekt bewoningslint vanuit de Nieuwkoopse dijk en –wetering is gevormd.²¹ De Meije diende daarbij als natuurlijke barrière aan de achterzijde van het ontginningsgebied. Naast ontginning werd het gebied ontwaterd, wat maakte dat het gebied bruikbaar werd voor akkerbouw. Echter door inklinking en oxidatie van het veen trad er vernatting op en moest er worden overgegaan op veeteelt.²²

Met de uitvinding van de baggerbeugel kon met ook het veen onder de waterspiegel winnen. Dat leidde ertoe dat de poldersloten, waaruit nu ook veen kon worden gewonnen, veranderden in trekaten terwijl daartussen legakkers overbleven waarop het veen te drogen kon werd gelegd.²³ Het veen ten zuidoosten van Nieuwkoop was van te slechte kwaliteit om als turf te gebruiken, waardoor dit gebied niet verder werd onderhouden en de huidige Nieuwkoopse plassen ontstonden.²⁴ De plassen die door de veenwinning zijn ontstaan worden petgaten genoemd. De langerekte percelen werden gebruikt als legakkers en zetakkers. Het opgebaggerde veen werd hierop te drogen gelegd. Door oeverafslag zijn deze akkers geërodeerd en nam de omvang van de plassen toe. Dit proces duurt voort tot op heden.²⁵ Ten noordwesten van Nieuwkoop is de ontginning doorgegaan tot op de onderliggende zeeklei en werd het land in 1797 drooggemalen.²⁶

Op twee kaarten uit het archief van het Hoogheemraadschap van Rijnland is de situatie in de 17de en 18de eeuw zichtbaar (afb. 6 en 7). In de 17de eeuw is een dichte rij bebouwing zichtbaar aan de noordkant van de kerk. Waarschijnlijk werd in deze tijd het meeste veen gewonnen aan de noordzijde, waardoor de arbeidershuizen zich ook aan deze zijde concentreerden. Het is niet zeker of het plangebied op dit moment binnen dit deel met dichte bebouwing, of erbuiten valt. Buiten de dichte bebouwing is sporadisch bebouwing zichtbaar. In de 18de eeuw is aangegeven dat de bebouwing geheel is dichtgegroeid aan de noordkant van het lint. Naar verwachting was het perceel toen ook in gebruik.

¹⁷ Het zou hier ook om de Graaf van Holland kunnen gaan.

¹⁸ Ministerie van Binnenlandse zaken 2004, 10.

¹⁹ Een hoed is een oude inhoudsmaat van een kleine 12 hectoliter.

²⁰ Ministerie van Binnenlandse zaken 2004, 10.

²¹ Louwe 2009, 10.

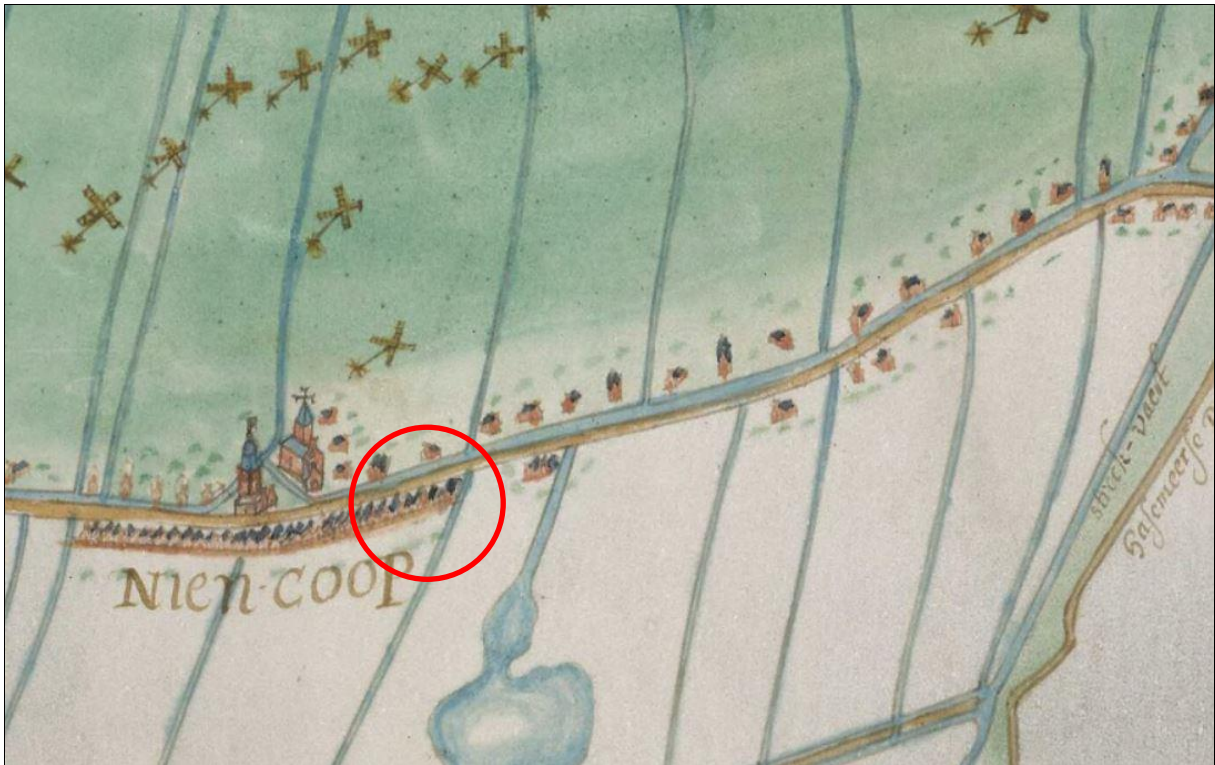
²² Louwe 2009, 10.

²³ www.kich.nl/CultGis/gebied71.html

²⁴ www.kich.nl/CultGis/gebied71.html; Met het stijgende water en inklinkende veen verdween zelfs de buurtschap Schoot geheel in het veen.

²⁵ Halverstad 2010, 11.

²⁶ Halverstad 2010, 11.

Afbeelding 6. De locatie van het plangebied (rode cirkel, bij benadering) op een kaart van Dou uit 1631 (collectie Hoogheemraadschap van Rijnland).

Afbeelding 7. De locatie van het plangebied (rode cirkel, bij benadering) op een kaart van Kraakhorst uit 1742 (collectie Hoogheemraadschap van Rijnland).

De Dorpsstraat is een dijk tussen de Nieuwkoopse plassen aan zuidoostzijde en de polder aan noordwestzijde. Het plangebied bevindt zich aan de noordwestzijde van deze dijk. Op de kadastrale minuutkaart uit 1811-32 is te zien dat het perceel bij huisnummer 15, het voormalig perceel 735/736, op dat moment onbebouwd was. Het was eigendom van de heer Cornelis Outshoorn die turfschepper was van beroep. Het perceel was in gebruik als tuin of achterland. Het naastgelegen huisnummer 17 staat op een perceel dat in drie stukken was onderverdeeld (nummers 732, 733 en 734) en eigendom was van Jacob van Leeuwenhertz, een bouwman van beroep.²⁷ Perceelnummer 732 (achter op het huidige perceel) was in gebruik als erf. Op perceelnummer 733 stond een schuur en op perceel 734 het woonhuis (zie afb. 6). De nieuwbouw is deels gepland op de locatie van de schuur.

Afbeelding 8. Het plangebied op de kadastrale minuutplan van 1811 – 1832. In rood de beoogde nieuwbouw.

²⁷ www.watwaswaar.nl

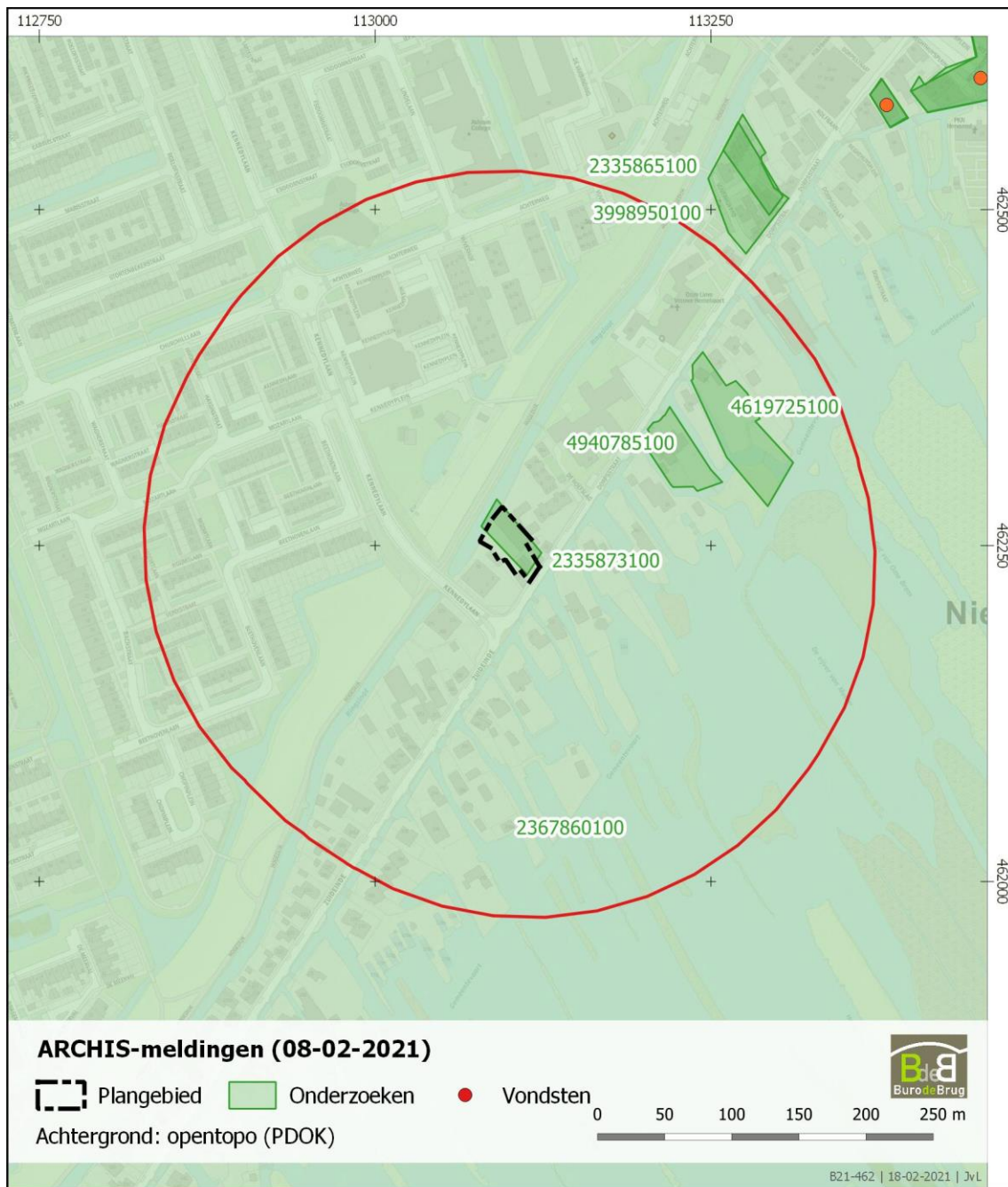
2.5 Versturende bodemingrepen in het verleden

Voor zover bekend is er in het plangebied geen sprake van (sub)recente verstoring zoals grondwerkzaamheden of kelders onder de huidige bebouwing. De nieuwbouw zal niet worden onderkelderd. Het is niet bekend of de huidige bebouwing is gefundeerd op resten van de voorgaande bebouwing.

2.6 Bekende archeologische waarden

2.6.1 AMK-terreinen

AMK nummer	
Status (Rijksmonumentnummer)	n.v.t.
Toelichting	n.v.t.

Afbeelding 9. De verschillende archeologische onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied.

Voor de bekende archeologische waarden in en nabij het plangebied is gekeken naar de Archis-waarnemingen, onderzoeksmeldingen en vondstmeldingen in een straal van 250 m om het plangebied. Binnen het plangebied zelf is één onderzoek vermeld (2335873100). Het betreft de eerdere versie van dit bureauonderzoek uit 2011. In 2012 is door BAAC een bureauonderzoek uitgevoerd voor het gehele gebied (2367860100). Iets ten oosten van het plangebied, aan de zuidkant van het bewoningslint zijn twee onderzoeken uitgevoerd.

Elders in het lint is een waarneming gedaan van de funderingsresten van het Hoge Huis uit de 17de eeuw, die zijn aangetroffen tijdens restauratiewerkzaamheden aan de Nieuwkoopse gemeentetoren.²⁸ Deze toren is tevens het enige overgebleven deel van dit herenhuis. Hierover is bij een eerder uitgevoerd bureauonderzoek langs de Dorpsstraat 60, contact opgenomen met meneer L. Jansen van het Historisch Gemeenschap Nieuwkoop (Werkgroep Archeologie).²⁹ Volgens meneer Jansen heeft er in Nieuwkoop ook een klooster gestaan waarvan de exacte locatie nog onbekend is. In 17de eeuwse verkoopaktes

²⁸ Louwe 2009, 11.

²⁹ Zie Louwe 2009, 11.

wordt gesproken over een huis met gangpad dat de naam 'Clooster' draagt. Er is een proefsleuvenonderzoek gedaan langs de Dorpsstraat op het Reghthuysplein, achter het Hoge Huis. Tijdens dit onderzoek is een aantal leemkuilen, een waterput en funderingsresten van huizen uit de Nieuwe tijd aangetroffen. Bij dit onderzoek zijn ook houten palen gevonden die met dendrochronologisch onderzoek zijn gedateerd in de vroege 17de eeuw. De resten zijn aangetroffen vanaf 40 cm onder maaiveld (1.30 m –NAP, vrijwel direct onder de bouwvoor). In vier van de vijf aangelegde werkputten dateren de archeologische sporen vanaf de Nieuwe tijd. Met uitzondering van werkput 5, het meest oostelijk gelegen gedeelte van het onderzoeksgebied, is, mede door de goede conserveringsomstandigheden in het veen, het gebied behoudenswaardig bevonden en is vervolgonderzoek geadviseerd indien behoud 'in situ' niet mogelijk is.³⁰

2.6.2 Samenvatting bekende archeologische waarden

In het plangebied is sprake van een veendek tot ca. 5 meter onder maaiveld. Hieronder zijn eventueel resten aanwezig uit de vroege prehistorie op de dieper gelegen zandbodem.

Het plangebied ligt langs de oude lintbebouwing (dijk) die zich heeft ontwikkeld vanaf de veenontginningen in de Middeleeuwen. Elders in het dorpslint zijn enkele jaren geleden archeologische resten aangetroffen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd die behoudenswaardig zijn bevonden.

³⁰ Halverstad 2010, 30-31.

3 Archeologische verwachting en selectieadvies

3.1 Archeologische gespecificeerde verwachting

In de plangebieden is sprake van een veendek tot ca. 5 meter onder maaiveld. De geplande nieuwbouw zal een bodemverstoring teweegbrengen die naar verwachting dieper reikt dan 50 cm -mv. Alhoewel eventueel aanwezige archeologische resten uit de vroege prehistorie op de dieper gelegen zandbodem aangetast zou kunnen worden door bijvoorbeeld heipalen, is het gezien de grote diepte en de relatieve kleine oppervlakte van de verstoring, praktisch niet haalbaar om hier verder onderzoek naar te doen.

Het plangebied ligt langs de oude lintbebouwing (dijk) die zich heeft ontwikkeld vanaf de veenontginningen in de Middeleeuwen. Elders in het dorpslint zijn enkele jaren geleden archeologische resten aangetroffen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd die behoudenswaardig zijn bevonden. Ook historisch kaartmateriaal onderschrijft deze verwachting.

Voor de gehele dorpskern langs de Dorpsstraat geldt volgens de provinciale kaart een zeer hoge trefkans op het aantreffen van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen tot Nieuwste tijd. Vanuit wetenschappelijk oogpunt is te spreken over een kennislacune van de vroegste bewoningsgeschiedenis van de veenontginners in Nieuwkoop.³¹ In het bestemmingsplan is een dubbelbestemming opgenomen met een vrijstellingsgrens van 100 m² en bij ingrepen dieper dan 50 cm. Deze vrijstellingsgrens zal met de beoogde nieuwbouw waarschijnlijk worden overschreden.

Op basis van bovenbeschreven bevindingen geldt er voor het plangebied Dorpsstraat 15-17 een hoge archeologische verwachting voor resten vanaf de Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd. Deze resten kunnen bestaan uit funderingen van boerderijen of woonhuizen en vondsten en sporen die hiermee verband houden. Hierbij is te denken aan erfafscheiding, bijgebouwen, afvalkuilen, waterputten enz.

3.2 Selectieadvies

Op basis van de hoge verwachting voor de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd wordt geadviseerd een inventariserend veldonderzoek – boringen (verkennende fase) uit te voeren. Aan de hand van het booronderzoek kan worden onderzocht in welke mate het plangebied intact is en op welke diepte de relevante archeologische resten zich bevinden.

Geadviseerd wordt het plangebied voorafgaand aan de sloop te onderzoeken. Het heeft de voorkeur 5 tot 6 boringen uit te voeren in het plangebied. Geadviseerd wordt minstens 4 van de boringen in de beoogde nieuwbouw uit te voeren, maar ook naar de voorzijde (Dorpsstraatzijde) van het perceel te kijken, omdat de historische bebouwing vooral hier wordt verwacht.

Op basis van het resultaat van de boringen kan worden gekeken hoe diep en eventueel waar de archeologie zich bevindt. Met deze kennis kan eventueel worden gekeken naar de mogelijkheid van behoud in situ door archeologievriendelijk bouwen of eventuele vervolgstappen voor archeologisch onderzoek.

Bovenstaand advies dient beoordeeld te worden door de bevoegde overheid (gemeente Nieuwkoop).

³¹ Louwe 2009, 5.

4 Bronnen

4.1 Digitale bronnen

<http://legendageomorfologie.wur.nl>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl>
<https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>
<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>
www.ahn.nl
www.dinoloket.nl
www.gahetna.nl
www.geologievannederland.nl
www.hisgis.nl
www.nationaalgeoregister.nl
www.pdok.nl
www.rijksoverheid.nl
www.ruimtelijkeplannen.nl
www.sikb.nl
www.topotijdreis.nl

4.2 Literatuur

Bakker, H. de/J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen (PUDOC).

Barends, S., et al., 1993: *Het Nederlandse landschap: een historisch-geografische benadering*, Utrecht.

Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Berendsen, H.J.A. / E. Stouthamer, 2001: *Palaeogeographical development of the Rhine-Meuse delta, the Netherlands*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land. Fysische geografie van Nederland*, Assen.

Caspers, S./W. Knol/H. Kars, 2011: *Richtlijnen voor maatwerk. Onderzoeksrapport project Archeologievriendelijk bouwen & fysiek behoud*, VU Amsterdam.

Cultureel Erfgoed Noord-Holland, 2006: Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Noordse Dorpsweg, gemeente Nieuwkoop, *SCENH-rapport cultuurhistorie 72*.

Hagens, D.T.P., 2008: Bureauonderzoek en karterend veldonderzoek d.m.v. boringen, Dorpsstraat te Nieuwkoop. Synthesrapport S100034

Halverstad, R.N., 2010: Nieuwkoop Dorpsstraat (gemeente Nieuwkoop). Een inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven, *ADC rapport 2272*, Amersfoort.

Louwe, E./W.Toonen, 2009: Dorpsstraat 60 te Nieuwkoop, Gemeente Nieuwkoop. Een bureauonderzoek, *Vestigia V593*, Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de /M.C. Geluk /I.L. Ritsema / W.E. Westerhoff / Th.E. Wong, 2003: *De ondergrond van*

Nederland, Groningen/Houten.

Ministerie van Binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties inspectie financiën lokale en provinciale overheden, 2004: *Artikel 12-rapport Nieuwkoop 2004*, Den Haag.

Van der Zee, 2007: Locatie Noordenseweg 27, gemeente Nieuwkoop. Een inventariserend veldonderzoek, *STAR 136*.

Zijverden, W.K. van, 2007: Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Noordse Dorpsweg, gemeente Nieuwkoop, *ADC-rapport 893*, Amersfoort.